

Επιλογή Βιβλιογραφίας για την Αρχαία Ελληνική Μουσική (νέοι τίτλοι)

Οι 10 τίτλοι που ακολουθούν, προτείνονται και σχολιάζονται από τον μουσικολόγο Παναγιώτη Βλαγκόπουλο, και αποτελούν συμπλήρωμα της "Επιλογής Βιβλιογραφίας για την Αρχαία Ελληνική Μουσική" που φιλοξενούσε η ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης τα τελευταία χρόνια.

Μπορείτε να δείτε όλους τους [τίτλους](#), παλιούς και νεότερους, συγκεντρωμένους.

▣ Bélis, Annie, Η καθημερινή ζωή των μουσικών στην αρχαιότητα [Les musiciens dans l'antiquité], μτφρ. Σταύρος Βλοντάκης (Αθήνα: Παπαδήμας, 2004· ά έκδ.: Paris: Puf, 1999)

Η πιο πρόσφατη μονογραφία της γαλλίδας ερευνήτριας της ΑΕΜ, γνωστής από την έκδοση των Δελφικών Ύμνων, τη μονογραφία της με θέμα τον Αριστόξενο, καθώς και για την ίδρυση και διεύθυνση του συγκροτήματος 'Κήρυλος', που είναι αφιερωμένο στην εκτέλεση αποσπασμάτων της ΑΕΜ. Το βιβλίο

είναι το πρώτο που προσεγγίζει τη μουσική ζωή της Ελληνο-Ρωμαϊκής αρχαιότητας (στο διάστημα από τον 5ο αι. π.Χ. έως τον 3ο αι. μ. Χ.) μέσα από το προνομιακό αυτό πρίσμα, το οποίο επιτρέπει στην Bélis, πέρα από τις ειδικές πληροφορίες γύρω από την επαγγελματική κατάσταση των διαφόρων τύπων επαγγελματιών μουσικών (αυλητές πολεμικών πλοίων και κηδειών, δεξιοτέχνες κιθαριστές και πολυτάλαντες εταιρές), να συναγάγει κρίσιμες πληροφορίες για τη μουσική ζωή γενικότερα, αλλά και για τη θέση της μουσικής στην εκπαίδευση και την κοινωνία· της επιτρέπει επίσης να αναφερθεί μέσα από μια νέα οπτική γωνία σε σημαντικά και αμφιλεγόμενα ιστορικά ζητήματα, όπως αυτό της αντιπαράθεσης συντηρητικών και νεωτεριστών (όπως ο Τιμόθεος από τη Μίλητο) στα τέλη του 5ου και στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. και σε αυτό της εξέλιξης της μουσικής μετά τον 'χρυσό αιώνα'. Δυστυχώς, και εδώ, η μετάφραση δεν βοηθά πάντα στην απρόσκοπτη κατανόηση του κειμένου (ενδεικτικά του ύφους: «σωριάζουν περιουσίες», σ. 87 (αντί «συσσωρεύουν»), «στρίγλικων μεταβάσεων» (;), σ. 295 κ.ά.).

▣ Calame, Claude, Choruses of Young Women in Ancient Greece: The Morphology, Religious Role, and Social Functions [Les Choeurs de Jeunes Filles en Grèce Archaique], μτφρ. Derek Collins & James Orion (Lanham: Rowman & Littlefield, 2001· ά έκδ.: Roma: Edizioni dell'Ateneo e Bizzarri, 1977)

Η διατριβή του 1977 του Claude Calame στάθηκε ορόσημο στη μελέτη της ελληνικής ποίησης και μουσικής και σηματοδότησε αυτό που θα ονομάζαμε 'ανθρωπολογική στροφή' στη σχετική έρευνα. Η κατεύθυνση αυτή, με την επικέντρωση στην έννοια της 'επιτέλεσης' (performance) και την έμφαση στην οπτική του φύλου (gender), βρίσκεται πλέον σε πλήρη ακμή (πρβλ. Goldhill & Osborne 1999 και Murray & Wilson 2004). Ο τίτλος της -«νέας και αναθεωρημένης»- αγγλικής μετάφρασης είναι κάπως παραπλανητικός, μιας και η εξέταση των χορωδιών ('χορών') των νέων γυναικών και του ρόλου τους στην κοινωνικοποίηση και ενηλικίωση των τελευταίων, την οποία αναλαμβάνει ο Calame, αφορά κυρίως τον 7ο και 6ο αιώνα (εξ ου το "archaique" του πρωτότυπου τίτλου) και όχι γενικώς την «Αρχαία Ελλάδα» της αγγλικής μετάφρασης. Τα συμπεράσματα του Calame δεν έχουν χάσει τίποτε

από την φρεσκάδα τους. Χαρακτηριστική είναι η επισήμανση σε όλη την Ελλάδα της παρουσίας γυναικείων χωρών υπό την αιγίδα της Άρτεμης και της Ήρας: η πρώτη προστατεύει τις παρθένες, η δεύτερη τις ώριμες γυναίκες. Ιδιαίτερα για τη Λέσβο, ο Calame θεωρεί ότι ο ρόλος της Σαπφούς συνίστατο στη μύηση των κοριτσιών –γόνων αριστοκρατικών οικογενειών στο μελλοντικό ρόλο της συζύγου και μητέρας. Τα ομοερωτικά στοιχεία στη Σαπφική ποίηση, κατά την άποψή του, συνδέονται με τα αντίστοιχα –και καλύτερα τεκμηριωμένα- στοιχεία στη διαδικασία ενηλικίωσης των αγοριών. Πρόκειται για μια περιορισμένη, χρονικά και κοινωνικά, ομοφυλοφιλία, η οποία, όταν αναδύεται στην ποίηση, υπηρετεί κυρίως τον τελετουργικό αποχαιρετισμό των κοριτσιών που παραμένουν προς αυτά που ενηλικιώθηκαν. Το ίδιο πρωτότυπη είναι και η διερεύνηση του φαινομένου στην εντελώς διαφορετική κοινωνία της Σπάρτης. Γενικά, η μονογραφία του Calame αποτελεί και σήμερα απαραίτητο ανάγνωσμα κάθε ενδιαφερομένου για την ΑΕΜ. Πάντως, ύστερα και από αυτή την επανέκδοση, ζητούμενο παραμένει η εικονογράφηση, ώστε να παρακολουθούνται καλύτερα τα επιχειρήματα που ο συγγραφέας αντλεί από την εικονογραφία (παραστάσεις σε αγγεία, ειδώλια κ.λπ.).

▣ Gernet, Louis, Ανθρωπολογία της Αρχαίας Ελλάδας [Anthropologie de la Grece antique], μτφρ. Α. Μεθενίτη & Α. Στεφανής (Αθήνα: Πατάκης, 2000· ά έκδ.: Paris: Flammarion, 1982)

Ο Gernet υπήρξε πρωτοπόρος στη χρήση της ανθρωπολογικής προσέγγισης για την καλύτερη κατανόηση του αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Ο συγγραφέας του «Νόμος και Θεσμοί στην Αρχαία Ελλάδα» συγκεντρώνει εδώ μελέτες του με θέματα: τη θρησκεία, τα συμπόσια, τη Διονυσιακή λατρεία, την οικονομική και νομική έννοια της αξίας, τις σχέσεις μύθου και ουτοπίας στην στωϊκή πρόελευσης έννοια της 'ουράνιας πολιτείας', τους μύθους για τη λυκανθρωπία και τη ζωομορφία, με αφορμή την αναφορά, στον Ρήσο του Ευριπίδη, στον Δόλωνα (τον Τρώα, που μεταμφιεσμένος σε λύκο στάλθηκε από τον Έκτορα για να κατασκοπεύσει τους Έλληνες, αλλά έγινε αντιληπτός από τον Οδυσσέα και τον Διομήδη, ο οποίος και τον σκότωσε). Ο τόμος, ο οποίος προλογίζεται από τον Jean-Pierre Vernant, έναν από τους σημαντικότερους μαθητές του Gernet, ολοκληρώνεται με δύο φιλοσοφικές μελέτες: η πρώτη πάνω στην κρισιμότητα και την οικονομική-δικονομική καταγωγή της φιλοσοφικής διάκρισης 'ορατό-αόρατο', η δεύτερη πάνω στις απαρχές της ελληνικής φιλοσοφίας. Δυστυχώς, και εδώ πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή του αναγνώστη στην ελληνική μετάφραση: είναι συχνά ακατανόητη δίχως προσφυγή στο πρωτότυπο (διαθέσιμο και αυτό στη Βιβλιοθήκη μας).

▣ Goldhill, Simon & Robin Osborne, ed., Performance Culture and Athenian Democracy (Cambridge: Cambridge University Press, 1999)

Πρακτικά του συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Cambridge τον Ιούλιο του 1996, με αντικείμενο την προσέγγιση του αρχαιο-ελληνικού πολιτισμικού φαινομένου (συγκεκριμένα: του 5ου και του 4ου αι. π.Χ.) μέσα από τη γόνιμη, σύγχρονη οπτική των 'performance studies' (η δόκιμη απόδοση του όρου 'performance' είναι: 'επιτέλεση'). Ο Simon Goldhill (Εισαγωγή) ανιχνεύει την ιστορία της έννοιας της επιτέλεσης στο έργο φιλοσόφων όπως ο Μπαχτίν, ο Foucault και ο J. L. Austin, και ανθρωπολόγων, όπως ο E. Goffman και ο V. Turner· καταγράφει τη διεύρυνση του νοήματος που έχει υποστεί ο όρος τα τελευταία χρόνια, έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνει όψεις όχι μόνον της θεατρικής παράστασης ή της θρησκευτικής τελετουργίας, αλλά και της καθημερινής ζωής· τέλος, υπογραμμίζει την ευελιξία του και την ικανότητά του να συνδέει διαφορετικά γνωστικά πεδία: ανθρωπολογία, φιλολογία, θεατρολογία, μουσικολογία, κοινωνιολογία, ψυχανάλυση. Τα κείμενα που ακολουθούν, και τα οποία υπογράφονται από τον Peter Wilson (σημαντικότερο το κείμενό του για τη θέση του αυλού στην αθηναϊκή ζωή), τον Oliver Taplin, τον Andrew Ford, τον Claude Calame, την Αθηνά Καβουλάκη κ.ά., αναδεικνύουν διάφορες όψεις της αθηναϊκής δημοκρατίας ως 'performance culture', και περιγράφουν τους επιτελεστικούς μηχανισμούς στο θέατρο, τη γιορτή, το συμπόσιο, το γυμναστήριο και το δικαστήριο,

μέσα από τους οποίους 'κατασκευάζεται' ο (επιτελεστικός) ρόλος του καλού πολίτη, του αρσενικού ή του θηλυκού, του μουσικού, του ρήτορα και του φιλοσόφου.

▣ Gottschalk, H. B., *Heraclides of Pontus* (Oxford: Clarendon Press, c1980)

Αν και είναι γνωστός κυρίως για τη θεωρία του περί ύλης και τις αστρονομικές του υποθέσεις (που φαίνεται ότι τον αναδεικνύουν πρόδρομο του Αρίσταρχου και του Κέπλερ), ο Ηρακλείδης αφιέρωσε μεγάλο κομμάτι του έργου του στις λογοτεχνικές σπουδές και τη μουσική. Μεγάλο μέρος της Περί μουσικής πραγματείας του ψευδο-Πλούταρχου, σχετικά με την ιστορία των απαρχών ποίησης και μουσικής, αποδίδεται στον Ηρακλείδη. Ο Gottschalk ανασυστήνει με θαυμαστό τρόπο και όσο είναι δυνατόν –εάν λάβει κανείς υπόψη την αποσπασματικότητα των σωζομένων– τα σχετικά έργα: στο εκτεταμένο Περί μουσικής βιβλίο του, μαθαίνουμε, επιχειρείται η θεμελίωση της θεικής καταγωγής της μουσικής με την αναγωγή κάθε είδους σε έναν θεό-ευρέτη. Σε αυτό το σχήμα οι Μούσες κατέχουν κεντρική θέση. Ακολουθούν οι επικοί ποιητές, όπως ο Φήμιος και ο Δημόδοκος, οι οποίοι αντιμετωπίζονται από τον Ηρακλείδη ως ιστορικά πρόσωπα. Τέλος, αναφέρονται τα ιστορικά πρόσωπα, όπως ο Τέρπανδρος και οι ποιητές της γενιάς του Ηρακλείδη. Πάντως είναι σαφές, επισημαίνει ο Gottschalk, ότι ο Ηρακλείδης, όπως και οι περισσότεροι από τους στοχαστές της Ακαδημαϊκής και της Περιπατητικής παράδοσης, προτιμούσε εμφατικά το παλαιό ύφος και απέρριπτε τις καινοτομίες της 'Νέας Μουσικής'. Ο H. B. Gottschalk (πέθανε τον Απρίλιο του 2004), ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την μετα-αριστοτελική φιλοσοφία και ιδιαίτερα με την Περιπατητική σχολή.

Οι μονογραφίες του για τις αινιγματικές –σήμερα– μορφές του Ηρακλείδη, αλλά και του Στράτων του Λαμψακηνού, παραμένουν πολύτιμες και –ακόμη– μοναδικές.

▣ Goutas, Dimitri & Andrew Barker et al., επιμ. & μτφρ., *Theophrastus of Eresus: Sources for his Life, Writings, Thought and Influence* (Leiden: Brill, 1993), 2 τ.

Ο Θεόφραστος από την Ερεσό της Λέσβου (περ. 370 – 285), μαθητής και διάδοχος του Αριστοτέλη στη διεύθυνση του Περιπάτου, ασχολήθηκε, όπως και ο δάσκαλός του, με το σύνολο της τότε δυνατής έρευνας (σε αντίθεση με τους μεταγενέστερους Περιπατητικούς, που συνήθως εξειδικεύονταν σε κάποιον τομέα). Η μνημειώδης αυτή έκδοση αποτελεί την κατάληξη ενός 'Project Theophrastus', το οποίο συστράτευσε κορυφαίους ειδικούς από το χώρο της ιστορίας της αρχαίας επιστήμης και φιλοσοφίας, και παρουσιάζει για πρώτη φορά συγκεντρωμένες όλες τις –μέχρι στιγμής διαθέσιμες– μαρτυρίες και τα σωζόμενα από ελληνικές, λατινικές και αραβικές (επιμ. Δ. Γούτα) πηγές. Την επιμέλεια του σημαντικότερου κεφαλαίου με τα περί μουσικής σωζόμενα (2ος τ.) είχε ο Andrew Barker. Τρεις τίτλοι σχετικοί με τη μουσική αποδίδονται στον Θεόφραστο. Όπως μαθαίνουμε από τον Πτολεμαίο, που τον παραθέτει εκτεταμένα, ο Θεόφραστος άσκησε πολεμική στην Πυθαγόρεια προέλευσης θεωρία για την αριθμητική βάση της επίδρασης της μουσικής και υποστήριξε μια ποιοτική, παρά ποσοτική, ερμηνεία των μουσικών φαινομένων. Στον ίδιο αποδίδεται η αντίληψη ότι η μουσική είναι «κίνησις της ψυχής η κατ'απόλυσιν γινομένη των δια τα πάθη κακών»· ενώ τα πάθη ορίζονται ως «αρχαί της μουσικής», ότι δηλ. αποτελούν την αιτία και παρέχουν την εξήγηση για τη δημιουργία της μουσικής, συγκεκριμένα: η λύπη, η ηδονή και ο ενθουσιασμός.

Lord, Albert B., *The Singer of Tales*, 2η έκδ. - επιμ. S. Mitchell & G. Nagy, *Harvard Studies in Comparative Literature* 24 (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2000) και

_____, *Epic Singers and Oral Tradition, Myth and Poetics* (Ithaca: Cornell University Press, 1991)

Το μνημειώδες *Singer of Tales* πρωτοεκδόθηκε το 1960 και η παρουσιαζόμενη έκδοση, με τη φροντίδα των επιμελητών του Αρχείου Milman Parry, του Gregory Nagy και του Stephen Mitchell, συνδυάζει τον επετειακό χαρακτήρα (40 χρόνια μετά) με τη δημοσίευση, για πρώτη φορά, του οπτικοακουστικού υλικού, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε η εργασία του Parry και του βοηθού του Albert Lord. Μαζί με το *Epic Singers and Oral Tradition* δίνει ένα πανόραμα της σημαντικότερης θεωρίας του εικοστού αιώνα για την καταγωγή και κατασκευή των

ομηρικών επών, αυτής που χρησιμοποίησε εργαλεία της εθνογραφίας και της ανθρωπολογίας, και η οποία εισήγε για πρώτη φορά τον παράγοντα της προφορικότητας (orality) και της επιτέλεσης (performance) στη διερεύνηση του Ομηρικού ζητήματος. Πέρα από την ίδια την υπόθεση της προφορικής προέλευσης και του 'φορμουλαϊκού' χαρακτήρα των Ομηρικών επών, η θεωρία Lord - Parry, όπως σημειώνουν ο Nagy και ο Mitchell, πρόσφερε και τα εργαλεία για την επαλήθευση αυτής της υπόθεσης, με μεγάλες συνέπειες για την έρευνα σε πλήθος άλλων ζητημάτων.

Murray, Penelope & Peter Wilson, ed., *Music and the Muses: The Culture of Mousike in the Classical Athenian City* (Oxford: Oxford University Press, 2004)

Στα πρακτικά αυτά συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο του Warwick το 1999, συναντούμε συντελεστές του *Performance Culture and Athenian*

Democracy (1999), όπως τον Claude Calame, τον Andrew Ford και τον Peter Wilson, αλλά και άλλους σπουδαίους ερευνητές της ΑΕΜ: την Eva Stehle, τον Robert Wallace, τον Eric Csapo και τον Andrew Barker. Αυτό που τεκμηριώνουν και οι δύο σημαντικότεροι αυτοί συλλογικοί τόμοι και αυτό που αναφάνεται ως κοινή μεθοδολογική βάση των ερευνητών που προαναφέραμε, είναι η ανθρωπολογική, ως προς την προέλευση, διεπιστημονική ως προς την ουσία της, προσέγγιση στο φαινόμενο της ΑΕΜ. Η σύγχρονη κατανόηση του όρου 'μουσική' αποδεικνύεται μάλλον εμπόδιο -παρά κοινή λέξη- ανάμεσα σε μας και τους αρχαίους. Αν στον τόμο του 1999 άξονα της προσέγγισης αποτελούσε η έννοια της 'επιτέλεσης' (performance), σε αυτόν του 2004 η έμφαση δίνεται ακριβώς στο πλούσιο και όχι αυτονόητο περιεχόμενο της έννοιας της 'μουσικής' στο πλαίσιο του αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Η διαπλοκή -στην ετυμολόγηση αλλά και στην τελετουργία- της μύησης, της μουσικής και των ιερών Μουσών, χαρακτηριστική ενός πολιτισμού μη διαφοροποιημένου κατά τη σύγχρονη, μεταβιομηχανική έννοια, αποτελεί το θέμα του κειμένου του Alex Hardie, που ανοίγει τη συλλογή με το πιστότερο στον τίτλο άρθρο. Η μουσική στο θέατρο απασχολεί την Eva Stehle, τον Claude Calame και τον Andrew Barker στα άρθρα της δεύτερης ενότητας. Στο μάλλον καλύτερο και, μέχρι στιγμής, διεξοδικότερο κείμενο που έχει γραφτεί ποτέ για το θέμα του, ο Eric Csapo αντιστρέφει το κέντρο βάρους της Stehle αναφερόμενος στην επίδραση του θεατρικού στοιχείου στη μουσική και δίνει το ιστορικό, κοινωνικό, αισθητικό και πολιτικό στίγμα της 'Νέας Μουσικής', εισάγοντας την τρίτη ενότητα με θέμα τις πολιτικές όψεις της μουσικής. Το άρθρο του Robert Wallace, στην ίδια ενότητα, προτείνει μια εντελώς πρωτότυπη άποψη για τη σχέση του περίφημου μουσικοθεωρητικού Δάμωνα με τον πιο διάσημο μαθητή του, τον Περικλή, και τους λόγους που οδήγησαν στον εξοστρακισμό του ιδίου, μέσα από τα συμφραζόμενα της αθηναϊκής δημοκρατίας (το

κοινό ενδιαφέρον του μουσικού και του πολιτικού για τους τρόπους επηρεασμού του δήμου). Ο τόμος ολοκληρώνεται με την –τέταρτη– ενότητα την αφιερωμένη στο ρόλο 'μουσικής' στην εκπαίδευση των νέων. Το κείμενο του Andrew Ford, σε ενδιαφέρουσα αντίστιξη με το κεντρικό θέμα του τόμου, ανατρέπει την παραδοσιακή ανάγνωση του κεφαλαίου 8 των Πολιτικών του Αριστοτέλη επαναφέροντας τη μουσική με τη στενή (σημερινή) έννοια ως κεντρικό εργαλείο του αριστοτελικών προγράμματος για την ηθική διαπαιδαγώγηση των νέων. Ο τόμος ολοκληρώνεται με το κείμενο της Victoria Wohl για τον χορό στο Συμπόσιο του Ξενοφώντος, και το κείμενο της Penelope Murray για τις αλλαγές έμφασης στην ιστορική πορεία του ελληνικού κόσμου ως προς τις τέχνες που προστάτευαν οι μούσες, «από τον τραγουδιστικό πολιτισμό της πρώιμης Ελλάδας έως τους αιώνες της κυριαρχίας του πεζού λόγου, δηλ. τους αιώνες της Δεύτερης Σοφιστικής» (389).

▣ Nagy, Gregory, *Greek Mythology and Poetics*, Myth and Poetics (Ithaca: Cornell University Press, 1990), και _____, *Poetry as Performance: Homer and Beyond* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996)

Ο Nagy, καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας και Συγκριτικής Γραμματολογίας και δ/ντής του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπ/ιο του Harvard, συνδυάζει εργαλεία από τη Γλωσσολογία και την Ανθρωπολογία στην προσπάθεια να διατυπώσει μια θεωρία για τη δημιουργία, αποκρυστάλλωση και πρόσληψη των ομηρικών επών. Σε μια σειρά άρθρων και μονογραφιών έχει επεξεργαστεί ό,τι ο ίδιος αποκαλεί 'εξελικτικό' μοντέλο για την ιστορία της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, χρησιμοποιώντας τις έννοιες της 'συγχρονίας' και της 'διαχρονίας', της 'σήμανσης' (markedness), αλλά και την εννοιολογική διάκριση μεταξύ 'μεταγραφής' (transcript), 'καταγραφής' (script) και 'γραφής' (scripture) για τη διαφοροποίηση φάσεων στη διάδοση των ομηρικών επών (βλ. για τις '5 εποχές του Ομήρου' στο Nagy 1996: 110 επ.). Στην ίδια μονογραφία, επιχειρώντας να κατανοήσει τη θέση του τραγουδιού σε έναν πολιτισμό που καθορίζεται από την προφορικότητα (orality), αναζητεί αναλογίες στον πολιτισμό των τροβαδούρων και στη μεσαιωνική Προβηγκία. Γενικότερα, η εργασία του Nagy είναι εξαιρετικά χρήσιμη για την κατανόηση της λειτουργίας της μουσικής στο κοινωνικό σύστημα της Αρχαίας Ελλάδας, για τη σχέση μουσικής παράδοσης και προφορικότητας γενικότερα, αλλά και για τον τρόπο που η μουσική συναρθρώνεται με την ποίηση, το θέατρο και την τελετή, με άξονα την κεντρική έννοια της 'επιτέλεσης' (performance).

▣ Poehlmann, Egert & Martin West, *Documents of Ancient Greek Music: The Extant Melodies and Fragments* (Clarendon Press: Oxford, 2001)

Η πολύ αναμενόμενη, πλέον πρόσφατη και πλήρης έκδοση των σωζομένων της ΑΕΜ, με επιμέλεια, μεταγραφή και σχόλια των δύο διεθνώς κορυφαίων ειδικών της ΑΕΜ. Όπως σημειώνουν στην εισαγωγή τους ο West και ο Poehlmann, στην έκδοση δεν έχουν συμπεριληφθεί η 'Όρμασία' και τα *specimina musicae antiquae* (Kircher), καθώς και οι επιγραφές, τις οποίες ο Χ. Σπυρίδης και ο Δ. Θέμελης στη δεκαετία του '90 είχαν ασφαλίσει ως μουσικές. Επίσης, σε σχέση με την έκδοση Poehlmann του 1970, την οποία η παρούσα έκδοση ήλθε να υποκαταστήσει, τα αποσπάσματα παρουσιάζονται σύμφωνα με τη χρονολογική σειρά, που πρότεινε ο Martin West στο βιβλίο του για την Αρχαία Ελληνική Μουσική (1992). Συνολικά, ο αριθμός των γνησίων αποσπασμάτων της ΑΕΜ ανήλθε από 35 σε 61. Μερικές από τις σημαντικότερες προσθήκες των τελευταίων ετών είναι: απόσπασμα επιγραφής από το ιερό της Καρικής θεότητας Σινούρι στη Μύλασα

(1ος αι. π.Χ.), λυρικά αποσπάσματα από την Ιφιγένεια εν Αυλίδι του Ευριπίδη (3ος αι. π.Χ.), τραγικά αποσπάσματα από πάπυρους της Οξυρύγχου (3ος αι. μ. Χ.), επιγραφή με μουσική.

Όλες οι φωτογραφίες που κοσμούν την παρουσίαση αυτή προέρχονται από τον Κατάλογο της Έκθεσης Μουσών Δώρα, που έγινε στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (01/07-15/09/2004)

Παναγιώτης Βλαγκόπουλος
Αθήνα, 1 Οκτωβρίου 2004